

צ' אשת פשת ויציא

שלום רב.

יעקב אבינו יוצא לחוץ לארץ, אל בית לבן דודו. בדרך, הוא מגיע להר המוריה, ומתקן את תפילת ערבית, שכתוב "ויפגע במקום ההוא". ויפגע – לשון תפילה. רואה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, ומלאכים עולים ויורדים בו. כותב רש"י: עולים תחלה ואחר כך יורדים, מלאכים שליווהו בארץ אין יוצאים חוצה לארץ ועלו לרקיע, וירדו מלאכי חוצה לארץ ללוותו. אנו צאצאי יעקב אבינו, וגם אנו זוכים לשמירה אלוקית מיוחדת: "... מלאכי יצוה לך לשמרך בכל דרכיך:" גם כשאנו בארץ ישראל, וגם כשאנו נודדים בגלות. גם בבית של קדושה, וגם, להבדיל, בביתו של לבן. בכל מקום ה' איתנו, ושולח את מלאכיו לשמור עלינו מכל צרה. וכל מה שקורה איתנו, הריהו מכוון בהשגחה עליונה משמים, וגם כשאנו מבינים מה הסיבה ומה התוצאה של מה שרואות עינינו – הרי יודעים אנו שכל מה שקורה, הכל בהשגחת ה' יתברך והכל לטובה. *תפשת ויציא*
נא לשמור על קדושת הגליון.

צ' תורה – הפה אפיה קפן פטי"א

ויפגע במקום (ויצא כח-יא)

למדנו שאבותינו תקנו תפילות, אברהם תפילת שחרית שנאמר "וישכם אברהם בבקר" (בראשית כב, ג) יצחק תיקן תפילת מנחה שנאמר "ויצא יצחק לשוח בשדה" (בראשית כד, טג) יעקב תיקן תפילת ערבית שנאמר "ויפגע במקום". וכתב רבי יצחק אבוהב זצ"ל שדבר זה מרומז באות השניה של שמות האבות. אות השניה של אברהם ב' זהו בוקר שתיקן בו תפילת שחרית, ואות השניה של יצחק צ' זהו צהרים שתיקן בו תפילת מנחה, ואות השניה של יעקב ע' ערב, שתיקן בו תפילת ערבית. (לבוש יוסף)
 נאמר במדרש (שמות רבה כא-ה) כיוון שראו ישראל שהיו מוקפין מג' רוחות: הים סוגר, והשונא רודף והחיות מן המדבר. תלו עיניהם לאביהם שבשמים וצעקו אליו... ולמה עשה להם הקב"ה כך, אלא שהיה מתאוה לתפילתן.

תפילות אלו צאי שבת בתפזורת הבאה מסתתרים 10 מושגים שקשורים לפרשת השבוע. בהצלחה!

ש	ע	ר	ה	ש	מ	י	מ
א	ש	ח	ו	ע	צ	י	נ
ר	א	ל	ה	א	ב	א	ר
א	ס	ה	ל	א	ה	ח	ב
ו	ו	ז	ל	פ	ה	ק	י
ב	ל	ה	א	נ	א	ד	ב
נ	מ	ל	א	כ	י	מ	ל
ל	ו	ח	מ	נ	ש	ה	ה
ב	נ	מ	ל	ו	י	א	ה
נ	י	י	מ	י	צ	א	נ

פיונת ההלכה

חינוך קטן למצוות – הרב אלישע אבינר שליט"א

חז"ל תיקנו שמשגגיע ילד לגיל חינוך, מצוה לחנכו למצוות, ובכלל זה לברכות. מהו "גיל חינוך" לענין ברכות? יש אומרים: זה הגיל המקובל ביחס ליתר המצוות, דהיינו גיל 6-7. ויש שהזכירו גיל 4-5. ואחרים הזכירו קריטריון של יכולת: יש אומרים - מרגע שהילד מתחיל לדבר. ויש אומרים: רק כאשר הוא מתחיל להבין את תוכן הברכה, ולכל הפחות יודע למי הוא מברך (וכך סובר הגרש"ז אורבאך, מובא "בהליכות שלמה" א, עמ' רסו).

גם לפני שהילד מגיע לגיל חינוך, רצוי להתחיל להרגיל אותו באמירת ברכות. אין חובה מצד מצות חינוך (שמתחילה רק כאשר הילד מגיע לגיל חינוך), אבל "זריזין מקדימין", ויפה שעה אחת קודם. וכך מובא בשם הגרש"ז אורבאך: "נכון לחנך את הקטנים באמירת ברכות ובעניית אמן, ואפילו הקטנים ביותר שלא הגיעו לגיל חינוך. ומנהג טוב הוא, כדי להרגילים לדברי קדושה" (שם).

כתוב בשולחן ערוך (או"ח רטו ג): "מותר ללמד לתינוקות ברכות כתקנן ואף על פי שהם מברכין לבטלה בשעת הלימוד". כלומר, על מנת ללמדם לומר את הברכות, מותר לבקש מהם לשנן מספר פעמים את הברכות בשם ומלכות, למרות שהם לא אוכלים.

כמו כן, כתוב בשולחן ערוך (או"ח קסז יט), שלמרות שמי שאינו אוכל, אינו רשאי לברך עבור הזולת, "לקטנים יכול לברך, אף על פי שאינו אוכל עמהם, כדי לחנכם במצוות". כלומר, רשאי הרב לומר יחד איתם את הברכה בשם ומלכות. וביאר המשנה ברורה (רטו אות יד): "אפילו הרב [= המחנך] יכול להזכיר את השם כדי ללמד את הברכות לתינוק, שהרי על כרחך אנו צריכים ללמוד עמהם כדי לחנכם בלימוד התורה וקיום המצוות, וכמו שכתוב: 'ולמדתם אותם את בניכם'".

יש שהתלבטו האם ההיתר להוציא שם שמים לבטלה על מנת לחנך קטן לאמירת ברכות קיים רק בקטן שהגיע לחינוך או אפילו בקטן שלא הגיע לחינוך (בפעוטון או בגן)? הפמ"ג סובר שמותר בכל מקרה (עיין בספר "חינוך הבנים למצוות" מאת הגר"י נויבירט, עמ' ג). מטעם זה הורה הגרש"ז אורבאך שגם בחינוך המיוחד רשאי המחנך לברך עם הילדים, גם כאשר יש להם רמת פיגור שכלי גבוהה. גם אותם צריך לחנך, ולשם כך מותר לברך איתם.

מפורסם הוא שאין עונים "אמן" לאחר ברכת קטן. אבל, זה אינו כלל גורף. בשולחן ערוך (או"ח רטו ג) כתוב: "הא דאין עונים אמן אחר תינוק, דווקא בשעה שלומד הברכות לפני רבו... אבל בשעה שהם מברכים לפטור עצמם, כיון שבני חינוך הם - עונים אחריהם אמן". כלומר, ילד המברך לפני האוכל, עונים אחריו "אמן". רק כאשר הוא מתרגל את אמירת הברכות, אין עונים "אמן". אבל, משמע שעונים "אמן" רק לברכת הילד שהגיע לחינוך. אם לא הגיע לחינוך אין עונים אחריו "אמן" (משנ"ב שם אות טז). אולם מובא בשם הגרש"ז אורבאך שלאחר ברכתו של ילד בגיל הרך, יאמר "אמן" מגומגמת, שתשמע כעין "אמן", כדי להרגיל את הילד שצריך לענות "אמן" אחר שמיעת ברכה ("הליכות שלמה" שם)

סיפור ארפת השבוע מאת הרב אריה קרן שליט"א

כי לא אעזבך (ויצא כח-טו)

הרב הצדיק ר' מנדל מוויזניצא ז"ל סיפר שחסיד אחד בא פעם לרב הקדוש ר' לוי יצחק מברדיצ'וב ז"ל, וסח לפניו דאגתו, כי מצבו רע מאוד, והוא בעל החוב גדול, והעולם עדיין אינו יודע מזה, כי עד עתה היה איש עשיר, ועתה איבד את כספו בעסקים רעים, ועדיין לא נשמע בין החיים דבר אסונו. אמר לו הרב הקדוש:

דעתי שתקנה שטר הגרלה, ואי"ה תושע מזה.

אמר לו החסיד:

אמנם, איני מפקפק, חלילה, שהבטחת הרבי תתקיים, אך מי יודע מתי, שהרי דרך שטרי ההגרלות שכמה שנים עוברות לפעמים עד שיזכו, ובין כה וכה יתחילו בעלי החובות לנגוש אותי, וגם יש לי בת שהגיעה לפרקה ואני צריך להשיאה.

הבטיח לו ר' לוי יצחק, שהשי"ת יזמין לו במהרה מעות, גם קודם שיזכה בהגרלה.

החסיד קיים, כמובן, את דברי הצדיק וקנה שטר הגרלה. כאשר נסע לביתו, הגיע בדרך למלון אחד, ונטה לשם ללון. בלילה סר למלון שר גדול אחד שנסע במרכבה לדרונו, ואף הוא נתעכב ללון שם. בלילה חלם השר, כי במלון הזה נמצא עכשיו איש יהודי שיש לו שטר הגרלה שמזלו טוב, ועליו להשתדל להחליף את השטר שיש לו בשטר של היהודי, כי השטר של היהודי ודאי יזכה, ושלו אינו שווה כלום. וייקץ השר והנה חלום, ויישן ויחלום שנית כזאת, אז עמד ממשכבו, וציווה למשרתו שיחקור אם יש כאן איזה יהודי זר, ואם הימצא ימצא יקרא אותו אליו. המשרת הלך ומצא את היהודי, והביאו לפני השר. שאלו השר אם יש לו שטר הגרלה, והשיבו שכן. אמר לו השר: גם אני יש תחת ידי שטר כזה, בוא נא ונחליף בינינו את השטרות, ואני אוסיף לך על שווי כמה זהובים.

סירב היהודי לעשות כן ואמר: הוסיף לו השר עד אלף זהובים ובלבד שיחליף עמו והיהודי עומד בסירובו. אז קם השר בחמתו, וציווה למשרתו שיקח מהיהודי את השטר בחזקה. המשרת עשה כן, תקף את היהודי והוציא ממנו בכוח את השטר, ומסר לשר. אמר השר ליהודי: בכל זאת אינני רוצה לגזול אותך, ולכן הנני נותן לך את אלף הזהובים שהצעת לי לפניך, וגם את שטר ההגרלה שלי.

קיבל החסיד בעל כרחו את הכסף עם השטר של השר ואמר "גם זו לטובה", ונסע לביתו והשיא את בתו בהרחבה. לא ארכו הימים, והשטר שמסר השר ליהודי בעל כרחו זכה בהגרלה סכום גדול. ונסע החסיד לברדיצ'וב, לקבל פני רבו. אמר לו הצדיק: ראיתי כי מזלך הושפל עד לעפר, והוכרתי לשלוח את בעל החלומות שידבר על לב השר שיחליף איתך את השטר שלו, כי ראיתי שהשטר שלו יזכה ולא שלך, ואלף הזהובים שהוסיף לך הוא, משום שאמרת כי אתה מוכרח תיכף להשיא את בתך, לכן מתחילה היתה לך ישועה קטנה, ואחרי כן באה הישועה הגדולה.

נסע החסיד לביתו, ונעשה עשיר גדול יותר משהיה בתחילה.

כשסיים הרב הצדיק מוויזניצא את הסיפור, אמר: לזה כיון הקב"ה באמרו ליעקב אינו "כי לא אעזבך עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך", שלכאורה קשה: מאי "עד אשר עשיתי", וכי אחרי שיקיים הבטחתו יעזוב אותו? והלא אי אפשר להתקיים אפילו רגע אחד בלי השגחתו יתברך, אבל הפירוש הוא: אפילו עד שתבוא הישועה הגדולה גם כן לא אעזבם, ותהיה לך בינתיים ישועה קטנה. (אמרי חן)

אתגר ארפת

- "ופרצת ימה וקדמה צפונה ונגבה". מה הכוונה ימה? קדמה? נגבה?
- עבור כל אחד מהשבטים, למה נקרא השבט בשם זה?
- איפה רואים בפרשה עובר שהפך לבת במעי אימו, ומדוע?

סיפור הראשונים

תקציר הפרקים הקודמים

משפחת בלוספלד מגדלת את אושי, ילד שהתגלגל עד אז בין בתים רבים. עם הזמן אושי השתקם, בבית וגם בישיבה, אך טיב הקשרים בינו לבין אברומי, הבן הקטן של משפחת בלוספלד, הלך והידרדר. אברומי מספר על ההצקות הרבות שסבל מאושי, וכעת, כאשר הוא מגיע לשבת פעם בשבוע, הוא מעדיף כבר להגיע לשבתות לסבא, ולא להיות עם אברומי בבית. דעתו של אברומי היתה נחרצת: "או אני או הוא". ההורים נחרדו לרגע מן הנחרצות של אברומי, והחליטו לחשוב על העניין.

פרק חמישי

בימים הבאים נפגש אביו של אברומי עם מורו ורבו, מחשובי ראשי הישיבות. לאחר פגישה קצרה יצא האבא אחוז מחשבות. הנחייתו של ראש הישיבה היתה חדה ונחרצת, אם כי לא פשוטה לביצוע.

כבר באותו יום הוזמן אברומי הביתה, והפעם לשיחה קצרה ועניינית.

"שמע, אברומי!" – ניגש אבא הישר לעניין – "התייעצנו עם ראש

הישיבה, והוחלט שלמרות הכאב הרב הכרוך בדבר, נצטרך להעביר את אושי לישיבה באנגליה, שיש בה פנימייה הפתוחה בכל ימות השנה, והיא תהפוך להיות ביתו של אושי. אבל יש לך תנאי ברור מאוד.

תהליך המעבר עשוי להימשך כשלושה חודשים. צריך לארגן מספר עניינים בירוקרטיים עם הרשויות, אבל לאושי אסור לדעת מכך כלום. אחד המחנכים שהומלץ על ידי ראש הישיבה נטל חסות על כל העניין. הוא ישוחח עם אושי מדי שבוע ויכין אותו לקראת המעבר. ובינתיים, אתה חייב להיות בבית בשבתות ולא לנסוע לסבא".

אברומי הנהן בראשו. אם הוא יודע שהכל זמני, אין לו בעיה.